μὲν τὰ ἑαυτῶν κτίσματα νέα ὅλως ἐδίδουν ὀνόματα, τῶν δὲ παλαιῶν ἢ διέφθειρον ἢ μετέφραζον... Τὸ ὄνομα προήχθη ἐξ ἀναστροφῆς τοῦ ὀνόματος Ἐκκλησία τῶν τεσσαράκοντα....».

β') «Ὡσαύτως σφάλλεται ὁ φίλος ἡμῶν, ἰσχυριζόμενος ὅτι αἱ 40 Ἐκκλησίαι κεῖνται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ Περίνθου εἰς Ἀπολλωνίαν, παρασυρόμενος ἐκ τῆς νῦν διευθύνσεως τῆς λεωφόρου Ἐσκῆ Σταμπουλ Τζαδεσί, ἥτις βεβαίως δὲν ἦτο διηνοιγμένη, καθ' ἣν ἐποχὴν διῆλθεν ὁ Δαρεῖος, ὅστις ἐκ Περίνθου (!) βαίνων εὐθὺ εἰς Σωζούπολιν, προφανῶς διῆλθεν ἄνωθεν τῶν Σκοπῶν διὰ τοῦ Σκοπέλου, καταλείπων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὰς 40 Ἐκκλησίας. . .».

γ') «Ὅτι αἱ πηγαὶ τοῦ Τεάρου κεῖνται ἀκριβῶς ἐν Βουνὰρ Χισάρ, ὀρθῶς συνομολογεῖ ἡμῖν ὁ κ. Μελισσηνὸς Χριστοδούλου, ὅτι δὲ εὑρίσκεται ἐν ἀπορίᾳ περὶ τοῦ Κονταδέστου ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι ὀφείλεται εἰς ἡμᾶς, διότι, σπεύδοντες ν' ἀναιρέσωμεν τὰς ἀνακριβείας τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτσίδου δὲν καθωρίσαμεν ἐπακριβῶς τὰ ρεῖθρα τῶν δύο ποταμῶν, εἶτα δέ, ἕνεκα πληθώρας τῆς ὕλης περὶ ἕτερα ἀπηχολημένοι, δὲν συνεπληρώσαμεν τὰς γεωγραφικὰς πληροφορίας ἐκείνας».

δ') «Ὁ φίλος ἡμῶν Μελισσηνὸς Χριστοδούλου προφανῶς ἐξ ἀκοῆς μόνον γνωρίζει τὰ μέρη ἐκεῖνα, καίπερ πλησιέστατα τῇ πατρίδι αὐτοῦ, διότι ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὅτι καὶ ὁ Μοναστὴρ δερὲς χύνεται εἰς [illegible] οὗτος συμβάλλει τῷ Κονταδέστῳ ἐν Λουλεβουργαζίῳ.

ε') «Οἱ ἐκ Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ πηγάζοντες δύο ποταμοὶ ρέουσιν ὅλως κεχωρισμένως χυνόμενοι εἰς τὸν Ἀγριάννην, διότι μεταξὺ τῶν ρείθρων αὐτῶν σειρὰ γηλόφων διήκουσα συνεχὴς ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητον κώλυμα συμβολῆς αὐτῶν,... καὶ ὁ μὲν τῆς Γέννης εὐθέως σχεδὸν καταφερόμενος ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀγριάνην, διερχόμονος διὰ Λουλεβουργαζίου καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ παρ' αὐτῷ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, ὁ δὲ ἐκ Βουνὰρ Χισάρ, ρέων ἀνατολικώτερον, ἑνοῦται μετ' ἄλλου ποταμοῦ, ἐρχο[illegible] ἀπὸ τῶν ὀρέων καὶ μετ' αὐτοῦ χύνεται εἰς τὸν Ἀγριάνην παρὰ τὸ Τσιφλίκκοϊ . . . ὡς Κοντάδεστον δὲ ὀφείλομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν . . . τὸν Ποργιαλῆ δερέ . . . , ὅστις πιθανῶς δέχεται καὶ τὰ ἐκ Κρυονέρου ὕδατα».

στ'.) «Διατί ὅμως νὰ ἀναφέρῃ ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας τὸν ἐκ Βουνὰρ Χισάρ, παρασιωπῶν τὸν ἐκ Γέννης πηγάζοντα, ἐνῷ εἶναι μείζων τοῦ πρώτου ; . . . »

ζ'.) «Ὁ βλέπων δὲ ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ὑψώματος τὰ ρεῖθρα ἀμφοτέρων, εὐχερῶς πιστεύει ὅτι ὀλίγον ἀπωτέρω συνενούμενοι ἀποτελοῦσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ποταμόν, οὗ τὴν μετὰ τοῦ Κονταδέστου σύμμιξιν εἶδον οἱ ἐξ Ἀνατολῶν ἐκ Σεραγίου, ἐρχόμενοι στρατιῶται τοῦ Δαρείου . . . ».

Ἂν καὶ ἁπλῆ μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσις τῶν ἀνωτέρω καὶ παραβολὴ τούτων πρὸς τὰ προηγουμένως ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» (ἀριθ. 119) γραφέντα ἢ καὶ παραβολὴ μόνον τούτων πρὸς ἄλληλα, ἂν καὶ ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ οἱουδήτινος γεωγραφικοῦ χάρτου, λεπτομερῶς ἐκτιθέντος τὰ τῆς Θρᾴκης καὶ ἁπλῆ ἀνάγνωσις τοῦ σχετικοῦ χωρίου τοῦ Ἡροδότου (Βιβλ. Δ'. κεφ. 89. 90. 91) ἀρκεῖ ὅπως ἀποδείξῃ οἵαν ἀξίαν ἔχουσι ταῦτα, κατὰ πόσον ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν καὶ τί τὸ ἐν αὐτοῖς ἰδιάζον, ἐν τούτοις, ἵνα μὴ ἡ σιωπή μου παρεξηγηθῇ, προάγομαι ἐν συνόψει εἰς τὰς ἑξῆς ἐπὶ τούτων παρατηρήσεις.

1) Προκειμένου περὶ τῶν ὀνομάτων, ἅτινα οἱ κατακτηταὶ ἔδιδον εἰς τὰς κατακτωμένας ἢ ἱδρυομένας νέας πόλεις ἢ χωρία, ὄντως γνωστὸν τυγχάνει καὶ τοῖς μικρὸν ἐνδιατρίψασι περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς κατακτήσεως ὅτι οὗτοι εἴτε ἐκ τῶν ὀνομάτων στρατηγῶν (ἢ στρατιωτῶν) ἐκάλεσαν πόλεις ἢ χωρία (Χάμμερ) καθὼς λ. χ. Ἀχμὲτ βέη, Τρούπβεϊ, Καρᾶ-Χαλὴλ κτλ. εἴτε διετήρησαν τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τῶν πόλεων, παραφθείραντες αὐτὰ κατὰ τὴν προφορὰν τῆς γλώσσης των, ὡς λ. χ. Βιζύη=Βίζε, Ἀγαθόπολις=Ἀχτέπολις, Ἀδριανούπολις=Ἐδίρνε· Σμύρνη=Ἴζμιρ, Θεσσαλονίκη=Σαλονὶκ κτλ., εἴτε μετέφραζον τὰ ὑπάρχοντα ὀνόματα, ἢ πρὸς τῇ μεταφράσει ἔθετον καὶ ἕτερον ὄνομα ἐκ σημείου τινὸς ὡς λ. χ. Βρύσις=Βουνὰρ χισὰρ ἐκ μεταφράσεως καὶ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ φρουρίου· πλὴν δὲ τούτων ἔδιδον ἐνίοτε καὶ νέα ὀνόματα εἰς ὑπαρχούσας πόλεις ἐκ σημείου τινὸς ἐν αὐταῖς, ὡς λ. χ. τὴν Ἀρκαδιούπολιν (πάλαι Βεργούλην, τῶν Βυζαντινῶν ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ πύργου ὠνόμασαν Βουργάζ· ὡς δὲ ἀποδεικνύεται εἴς τινας πόλεις ἐδίδοντο ὀνόματα οὐχὶ ἅμα τῇ κατακτήσει, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ὡς λ. χ. ἡ Βουρτούδιζος τῶν Βυζαντινῶν, ἥτις κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν παράδοσιν, ἣν βεβαιοῖ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἐκλήθη Βαβάεσκη ἐκ τοῦ τάφου πολιούχου Δερβίση (Βαβᾶ), ὅστις βεβαίως δὲν ὑπῆρχε πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Βουρτουδίζου.

Ὅθεν συνῳδὰ τοῖς ἄνω, προκειμένου περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Σαράντα ἐκκλησιῶν, οὐχὶ ἀπίθανον καὶ ὅλως ἀπορριπτέον ἐστὶν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη τῇ πόλει ἐξ ἐξωκκλησίου, καθόσον μάλιστα τοῦτο, ὡς ἐλέχθη («Νεολόγος», Ἀριθ. 6,577) ὑποστηρίζουσι καὶ παράδοσις καὶ μαρτύριον. Ἐν-

ἀπόστασιν, ἡ δὲ ἐπὶ πλ

καὶ 3)4·) Ἐπομένως ὁ ἐκ τῶν κωμῶν τούτων βαίνων εἰς τὸν Ἀρτισκὸν φυσικῶς διέρχεται διὰ τῆς πόλεώς μας· ἀγνοῶ ἂν ἐπὶ Δαρείου ὑπῆρχεν ἡ ἀπὸ Κων)πόλεως εἰς Βουλγαρίαν διὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως ὁδός, ἥτις ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μέχρι τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου ἦν ἐν χρήσει ὡς καὶ ἡ ἑτέρα ἡ διὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὴν ἀξιωματικὴν ὅμως ἀπόφανσιν τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὁδὸς διὰ τῆς πόλεώς μας, ἀδυνατῶ νὰ χαρακτηρίσω. Ἂν ὁ ἀξιότιμος συντάκτης τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», ὅτε διὰ τῆς ἐπισκέψεώς του ἐτίμησε τὴν πόλιν μας καὶ μετ' αὐτὴν τινὰς κώμας, ΝΑ αὐτῇ κειμένας πρὸς ἐπιβολὴν τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», μετέβαινε μικρὸν βορείως τῆς πόλεώς μας, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐδάφους δὲν ἐπιτρέπει ὁδὸν ἀπὸ Σκοποῦ εἰς Σκόπελον καὶ ὅτι ἡ πιθανωτέρα ὁδὸς ὡς φυσικωτέρα καὶ κατὰ τὴν τότε ἐποχὴν θὰ ἦτο ἡ ἤδη ὑπάρχουσα.

3) Ἂν ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς ὁ γράφων ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα περὶ τοῦ Τεάρου καὶ Κονταδέστου, θὰ ἴδῃ ὅτι ἐγὼ δὲν συνομολογῶ τῇ «Κωνσταντινουπόλει», οὔτε εἰς ὅσα ἔγραψε περὶ τούτων ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 119 φύλλῳ αὐτῆς, οὔτε ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 146, δι' ὧν λέγει συνεπλήρωσε (!) τὰς γεωγραφικὰς πληροφορίας, ὅπερ, λέγει, πληθώρα ὕλης ἀπησχόλησεν αὐτὸν νὰ πράξῃ προηγουμένων [illegible] ἐρευνῶν καὶ μελετῶν, ἃς ἐποίησα κατὰ τὴν περιήγησίν μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μας, τῶν ἰδιαιτέρων μελετῶν, ἃς ἐποίησα κατὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις, καὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἐξ ὧν ἔχω ἤδη ὑπ' ὄψει τοὺς χάρτας τῆς Ρωμυλίας τοῦ Kiepert (1877), τοῦ Andrees (β' ἔκδοσ. 1887) καὶ τοῦ Steinhauser, περὶ τοῦ Κονταδέστου ἔγραψα «ὅτι πιθανὸν νὰ ᾖ οὗτος ὁ Ποργιαλὴ δερέ, ὅστις τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἔχων ἐπὶ τοῦ μικροῦ Αἵμου παρὰ τὴν κώμην Σκεπαστὸν καὶ ρέων ἀνατολικώτερον τοῦ Τεάρου, δέχεται τοῦτον ἐν Λουλεβουργαζίῳ καθὼς καὶ τὸν δυτικώτερον τοῦ Τεάρου ρέοντα ξηροπόταμον Μαναστὴρ-δερὲ καὶ χύνεται ἀπώτερον εἰς τὸν Ἀγριάνην (Ἔργενα) («Νεολόγος» ἀριθμ. 6577), ἀφοῦ δὲ οὐδὲν περὶ Ποργιαλὴ-δερὲ ἀναφέρει ἡ «Κωνσταντινούπολις» εἰς τὰς πρώτας συμβολάς της εἰς τὴν γεωγραφίαν (ἀριθ. 146), μετὰ δὲ τὴν ἐμὴν ἀπάντησιν ἀναφέρει εἰς τὰς δευτέρας συμβολάς της τὸ Ποργιαλῆ δερέ, πῶς ὀφείλονται αὐτῇ τὰ περὶ Κονταδέστου, ὃν καὶ πάλιν, δίδων αὐτῷ διεύθυνσιν εἰς τὰ ρεῖθρα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν φαντασίαν της, συγχέει μετ' ἄλλων ποταμῶν;

5) Ἐνταῦθα οὐχ' ὁρῶ ποῦ βύσειεν καὶ ποῦ μὴ βύσειεν. Ἐν μὲν τῷ ὑπ' ἀριθ. 119 φύλλῳ της ἡ «Κωνσταντινούπολις» λέγει, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, ὅτι «*οἱ ποταμοὶ* (*Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισάρ*), ἑνούμενοι ἀπωτέρω, χύνονται εἰς τὸν Ἀγριάνην καὶ οὗτοι πιθανώτατά εἰσι οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου Κοντάδεστος καὶ Τέαρος ἀποκαλούμενοι»· ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθ. 146, ὅτι «οἱ ἐκ Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ πηγάζοντες δύο ποταμοὶ ρέουσιν ὅλως κεχωρισμένως, χυνόμενοι εἰς τὸν Ἀγριάνην, διότι μεταξὺ τῶν ρείθρων αὐτῶν σειρὰ γηλόφων, διήκουσα συνεχής, ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητον κώλυμα συμβολῆς αὐτῶν» παρακάτω δὲ ἄλλα. Ὄντως θαυμασία συμπλήρωσις γεωγραφικῶν πληροφοριῶν· προδήλως δὲ ἀποτέλεσμα τῆς συμπληρώσεως ταύτης ἐστὶ καὶ ἡ φαντασιώδης μετάθεσις τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ τοῦ Κρυονέρου Σόουτζακ δερεσὶ καὶ τοῦ Ἀγριάνη εἰς τὸ Ποργιαλῆ δερέ.

6) Διὰ τὸν μεταφέροντα ὡς διὰ μαγικῆς ράβδου διὰ μιᾶς μονοκονδυλιᾶς τὸν Βόσπορον εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὰς στρατιὰς τοῦ Δαρείου ἐκ Βοσπόρου εἰς τὴν Πέρινθον, ἐκ Περίνθου δὲ εἰς Ἀπολλωνίαν ἐναντίον τῶν σαφεστάτων χωρίων τοῦ Ἡροδότου, τὸ λέγειν ὅτι ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἀναφέρει τὸν ἐκ Βουνὰρ Χισὰρ ποταμὸν καὶ ὄχι τὸν τῆς Γέννης νομίζομεν ὅτι εἶναι ὀλίγον ἀκαταλόγιστον.

7) Ὁ γράφων ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» φαίνεται ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων Γέννης καὶ Βουνὰρ Χιτὰρ ὑψώματος, ὅτι εἶδεν ἐκεῖθεν τὰ ρεῖθρα τῶν δύο ποταμῶν ἀπωτέρω συνενούμενα· καταβὰς δὲ ἀπήντησε συνεχῆ σειρὰν γηλόφων μεταξὺ τῶν ρείθρων αὐτῶν, ἀνυπέρβλητον κώλυμα συμβολῆς αὐτῶν ἀποτελοῦσαν· (ἴδε ἀνωτέρω τὸ ε'.). Μετὰ δὲ ταῦτα εὑρισκόμενος παρὰ τῷ Τεάρῳ, φαίνεται ὡς ἄλλος Δαρεῖος ἐξύμνησεν ἑαυτὸν ὡς τὸν κάλλιστον ἄνδρα· ἐν τῷ οἴστρῳ δὲ αὐτοῦ ὡς ὁ Ἠλίας ἀναρπαγεὶς ὑπὸ νεφελῶν, ἐκεῖθεν εὗρε πῶς οἱ στρατιῶται τοῦ Δαρείου εἶδον τὴν σύμμιξιν τοῦ Τεάρου μετὰ τοῦ Κονταδέστου ἐξ Ἀνατολῶν ἐρχόμενοι ἐκ Σεραγίου. Ἴσως εἶχον καὶ ἀερόστατα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φανερώτατον γίνεται ὅτι τὰ περὶ τῶν ποταμῶν Τεάρου καὶ Κονταδέστου καὶ τοῦ ὀνόματος Σαράντα-Ἐκκλησιῶν γραφέντα ὑπὸ τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», πλὴν τοῦ ὅτι εἰσὶν ὅλως ἐσφαλμένα καὶ ἀβάσιμα, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ μεγάλην δόσιν γονίμου φαντασίας προδίδοντα (ἴδε καὶ Ἡρόδοτον καὶ χάρτας), ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀντιφατικὰ πρὸς ἄλληλά εἰσι· μάλιστα δὲ καὶ μεταξὺ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ (ἀριθ. 146) γραφέντων, ὡς ἁπλῆ προσεκτικὴ ἀνάγνωσις δεικνυσι.

Τὸ ὄνομα τῶν Σαράντα ἐκκλησιῶν.

Ὁ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις κ. Μελισσηνὸς Χριστοδούλου ἐπιστέλλει ἡμῖν ἀνταπάντησιν πρὸς τὰ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» τὸ δεύτερον περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Σαράντα ἐκκλησιῶν γραφέντα, ἐξ αὐτῆς δὲ δημοσιεύομεν τὸ ἑπόμενον μέρος.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 146 καὶ ἡμερομ. 3 ἰουλίου 1891 φύλλῳ αὐτῆς ἡ ἐφημερὶς «Κωνσταντινούπολις» ὑπὸ τὸν τίτλον Συμβολαὶ εἰς τὴν γεωγραφίαν, ὑποστηρίζουσα τὰ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ (ἀριθ. 119, 29 μαΐου 1891) γραφέντα ὑπ' αὐτῆς πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτζίδου ἐν τῷ «Νεολόγῳ» (ἀριθ. 6,554 ἡμερ. 28 μαΐου 1891) δημοσιευθέντων περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεώς μας καὶ τοῦ ποταμοῦ Τεάρου, καὶ ἀντεπεξερχομένη ἐναντίον τῶν ὑπ' ἐμοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γραφέντων ἐν τῷ «Νεολόγῳ» (ἀριθ. 6557 ἡμερ. 26 ἰουνίου 1891) καὶ ἐναντίον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτζίδου τὸ δεύτερον δημοσιευθέντων ἐν τῷ «Νεολόγῳ» (ἀριθ. 6581 ἡμερ. 2 ἰουλίου 1891), πολλὰ γράφει, ἐξ ὧν ὡς κυριώτερα σημειῶ τὰ ἑξῆς.

α') «Ἵνα δικαιολογηθῇ ἡ ἐξήγησις τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἐκ παραφθορᾶς δῆθεν τοῦ Κὶρ-κηλίσε=ἐξωκλήσιον, εἶναι ἀνάγκη ὅπως προϋποτεθῇ ὅτι, μὴ ὑπαρχούσης πρότερον ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ πόλεως ἢ κώμης ἢ χωρίου, ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ἡ ὑπάρχουσα ὑπὸ τῶν Τούρκων· ἀλλ' οὗτοι, ὡς γνωστόν, εἰς μὲν τὰ ἑαυτῶν κτίσματα νέα ὅλως ἐδίδουν ὀνόματα, τῶν δὲ παλαιῶν ἢ διέφθειρον ἢ μετέφραζον... Τὸ ὄνομα προήχθη ἐξ ἀναστροφῆς τοῦ ὀνόματος Ἐκκλησία τῶν τεσσαράκοντα....».

β') «Ὡσαύτως σφάλλεται ὁ φίλος ἡμῶν, ἰσχυριζόμενος ὅτι αἱ 40 Ἐκκλησίαι κεῖνται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ Περίνθου εἰς Ἀπολλωνίαν, παρασυρόμενος ἐκ τῆς νῦν διευθύνσεως τῆς λεωφόρου Ἐσκῆ Σταμποὺλ Τζαδεσί, ἥτις βεβαίως δὲν ἦτο διηνοιγμένη, καθ' ἣν ἐποχὴν διῆλθεν ὁ Δαρεῖος, ὅστις ἐκ Περίνθου (!) βαίνων εὐθὺ εἰς Σωζούπολιν, προφανῶς διῆλθεν ἄνωθεν τῶν Σκοπῶν διὰ τοῦ Σκοπέλου, καταλείπων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὰς 40 Ἐκκλησίας...».

γ') «Ὅτι αἱ πηγαὶ τοῦ Τεάρου κεῖνται ἀκριβῶς ἐν Βουνὰρ Χισάρ, ὀρθῶς συνομολογεῖ ἡμῖν ὁ κ. Μελισσηνὸς Χριστοδούλου, ὅτι δὲ εὑρίσκεται ἐν ἀπορίᾳ περὶ τοῦ Κονταδέστου ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι ὀφείλεται εἰς ἡμᾶς, διότι, σπεύδοντες ν' ἀναιρέσωμεν τὰς ἀνακριβείας τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτσίδου δὲν καθωρίσαμεν ἐπακριβῶς τὰ ῥεῖθρα τῶν δύο ποταμῶν, εἶτα δέ, ἕνεκα πληθώρας τῆς ὕλης περὶ ἕτερα ἀπησχολημένοι, δὲν συνεπληρώσαμεν τὰς γεωγραφικὰς πληροφορίας ἐκείνας».

δ') «Ὁ φίλος ἡμῶν Μελισσηνὸς Χριστοδούλου προφανῶς ἐξ ἀκοῆς μόνον γνωρίζει τὰ μέρη ἐκεῖνα, καίπερ πλησιέστατα τῇ πατρίδι αὐτοῦ, διότι ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὅτι καὶ ὁ Μοναστὴρ δερὲς χύνεται εἰς τὸν Τέαρον, οὔτε ὅτι οὗτος συμβάλλει τῷ Κονταδέστῳ ἐν Λουλεβουργαζίῳ.

ε') «Οἱ ἐκ Γέννης καὶ Βουνὰρ Χισὰρ πηγάζοντες δύο ποταμοὶ ῥέουσιν ὅλως κεχωρισμένως χυνόμενοι εἰς τὸν Ἀγριάνην, διότι μεταξὺ τῶν ῥείθρων αὐτῶν σειρὰ γηλόφων διήκουσα συνεχὴς ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητον κώλυμα συμβολῆς αὐτῶν,... καὶ ὁ μὲν τῆς Γέννης εὐθέως σχεδὸν καταφερόμενος

ταῦθα ἀναφέρω ὅτι κατ' ἄλλην παράδοσιν τὸ ὄνομα Σαράντα ἐκκλησίαι ἔλαβεν ἡ πόλις μας ὡς ἑξῆς. Ἐν τῷ ἐν αὐτῷ Κιρκλὰρ τεκεσὶ κατ' ἀρχὰς ὑπῆρχον 40 δερβίσαι, ἐξ ὧν, διασκορπισθέντων εἰς τὰ πέριξ ἐπὶ τὸ κήρυγμα, οὐδεὶς ἐπανῆλθεν· ἐκ τοῦ περιστατικοῦ δὲ τούτου ἡ πόλις ἐκλήθη Κιρκ κίμσε, ὅπερ προϊόντος τοῦ χρόνου μετετράπη εἰς Κὶρκ-κλίσε. Καὶ ταῦτα μὲν ἀναφέρει ἡ παράδοσις· Τὸ νὰ ἐπιμένῃ ὅμως ἡ «Κωνστ)ποτις» ἰσχυριζομένη ὅτι ἐκ ναοῦ 40 μαρτύρων ἔλαβε τὴν κλῆσιν ἡ πόλις μας, ἐνῷ πλέον ἦ ἀποδεδειγμένον ἐστὶν ὅτι παράδοσις οὔτε μαρτύριόν τι παρίσταται, ὅπερ νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν ὕπαρξιν ἐνταῦθα Ἐκκλησίας προγενεστέρας τῆς «Κοιμήσεως», ἀνεγερθείσης τῷ 1829, τοῦτο φέρει εἰς τὴν μνήμην μου τὰς θεωρίας δεινοῦ φιλολόγου Βουλγάρου, καθ' ἃς ἡ μὲν νῆσος Σάμος εἶναι βουλγαρική, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ, διότι σὰμ βουλγαριστὶ σημαίνει μόνος, μόνη δὲ ἐν τῇ θαλάσσῃ εὑρίσκεται ἡ Σάμος, ἡ δὲ πάλαι Ἱστιομάχη, νῦν δὲ Στενήμαχος, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ στάνι μάικα=σήκω μητέρα, ὅπερ εἶπεν υἱὸς πρὸς μητέρα κυριευομένης τῆς πόλεως, τὸ δὲ ὄνομα Μωϋσῆς παρήχθη ἐκ τοῦ μόι σὶν=υἱέ μου, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἐφώνησεν ὁ Θεὸς καλῶν τὸν προφήτην εἰς βουλγαρικὴν γλῶσσαν κτλ.

2) Ὁ Ἡρόδοτος λέγει: «Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηΐκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται..... Δαρεῖος δὲ ἐντεῦθεν ὁρμηθείς, ἀπίκετο εἰς ἄλλον ποταμόν, τῷ οὔνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει» (Βιβλ. Δ' κεφ. 89. 92.) Μετὰ τὴν σαφεστάτην ταύτην ἔκφρασιν τοῦ Ἡροδότου ἀπορῶ τῇ ἀληθείᾳ πῶς κατορθοῖ ἡ «Κωνσταντινούπολις» νὰ λέγῃ ὅτι «Ο ΔΑΡΕΙΟΣ ΕΚ ΠΕΡΙΝΘΟΥ ΒΑΙΝΩΝ ΕΥΘΥ ΕΙΣ ΣΩΖΟΥΠΟΛΙΝ», νὰ ἀναμιγνύῃ ὁδὸν Ἐσκῆ σταμποὺλ δζαδεσί, νὰ ἀποφαίνεται αὐθεντικῶς ὡς ἀπὸ τρίποδος ὅτι τοιαύτη ὁδὸς «βεβαίως δὲν ἦτο διηνοιγμένη, καθ' ἣν ἐποχὴν διῆλθεν ὁ Δαρεῖος» καὶ ὅτι «προφανῶς διῆλθεν ἄνωθεν τῶν Σκοπῶν διὰ τοῦ Σκοπέλου, καταλείπων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὰς 40 Ἐκκλησίας.»

Ὁ ποταμὸς Ἀρτισκὸς Τόνσος Τούνζα (Θρᾳκικαὶ μελέται Βλασίου Σκορδέλη, σ. 28—29) ἐκτείνεται πρὸς Δ. κ. ΔΒ. τῆς πόλεώς μας, αἱ δὲ κῶμαι Γέννα καὶ Βουνὰρ Χισὰρ ΝΑ. ταύτης, (ἡ μὲν εἰς τετράωρον ἀπόστασιν, ἡ δὲ ἐπὶ πλέον καὶ 3)4·) Ἑπομένως ὁ ἐκ τῶν κωμῶν τούτων βαίνων εἰς τὸν Ἀρτισκὸν φυσικῶς διέρχεται διὰ τῆς πόλεώς μας· ἀγνοῶ ἂν ἐπὶ Δαρείου ὑπῆρχεν ἡ ἀπὸ Κων)πόλεως εἰς Βουλγαρίαν διὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως ὁδός, ἥτις ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μέχρι τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου ἦν ἐν χρήσει ὡς καὶ ἡ ἑτέρα ἡ διὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὴν ἀξιωματικὴν ὅμως ἀπόφανσιν τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὁδὸς διὰ τῆς πόλεώς μας, ἀδυνατῶ νὰ χαρακτηρίσω. Ἂν ὁ ἀξιότιμος συντάκτης τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», ὅτε διὰ τῆς ἐπισκέψεώς του ἐτίμησε τὴν πόλιν μας καὶ μετ' αὐτὴν τινὰς κώμας, ΝΑ αὐτῇ κειμένας πρὸς ἐπιβολὴν τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», μετέβαινε μικρὸν βορείως τῆς πόλεώς μας, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐδάφους δὲν ἐπιτρέπει ὁδὸν ἀπὸ Σκοποῦ εἰς Σκόπελον καὶ ὅτι ἡ πιθανωτέρα ὁδὸς ὡς φυσικωτέρα καὶ κατὰ τὴν τότε ἐποχὴν θὰ ἦτο ἡ ἤδη ὑπάρχουσα.

3) Ἂν ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς ὁ γράφων ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα περὶ τοῦ Τεάρου καὶ Κονταδέστου, θὰ ἴδῃ ὅτι ἐγὼ δὲν συνομολογῶ τῇ «Κωνσταντινουπόλει», οὔτε εἰς ὅσα ἔγραψε περὶ τούτων ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 119 φύλλῳ αὐτῆς, οὔτε ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 146, δι' ὧν λέγει συνεπλήρωσε (!) τὰς γεωγραφικὰς πληροφορίας, ὅπερ, λέγει, πληθώρα ὕλης ἀπησχόλησεν αὐτὸν νὰ πράξῃ [illegible]

4) Ἐγὼ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν, ἃς ἐποίησα κατὰ τὴν περιήγησίν μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μας, τῶν ἰδιαιτέρων μελετῶν, ἃς ἐποίησα κατὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις, καὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἐξ ὧν ἔχω ἤδη ὑπ' ὄψει τοὺς χάρτας τῆς Ρωμυλίας τοῦ Kiepert (1877), τοῦ Andrees (6' ἔκδοσ. 1887) καὶ τοῦ Steinhauser, περὶ τοῦ Κονταδέστου ἔγραψα «ὅτι πιθανὸν νὰ ᾖ